Centraal Planbureau

CPB Notitie | 13 februari 2017

Effecten flexibele ingangsleeftijd AOW

Op verzoek van Kamerlid dhr. N. Klein

Centraal Planbureau

CPB Notitie

Centraal Planbureau
Bezuidenhoutseweg 30
2594 AV Den Haag
Postbus 80510
2508 GM Den Haag

T 088 9846000
I www.cpb.nl

Aan: Kamerlid dhr. N. Klein

Datum: 13 februari 2017
Betreft: Effecten flexibele ingangsleeftijd AOW

1 Inleiding

De initiatiefnemer van het wetsvoorstel 'Flexibele ingangsdatum AOW', het Kamerlid dhr. Klein, heeft het CPB gevraagd naar de effecten hiervan op de werkgelegenheid en de houdbaarheid van de overheidsfinanciën. Tijdens de behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer op 25 januari 2017 heeft de initiatiefnemer toegezegd het wetsvoorstel aan te passen via een Nota van wijziging, waarin staat dat de AOW-uitkering maximaal twee jaar eerder tot vijf jaar later kan ingaan. Bij vervroegde opname geldt als voorwaarde dat men vanaf de AOW-leeftijd structureel voldoende inkomen heeft, minstens gelijk aan 70% van het minimumloon (d.w.z. alleenstaandennorm AIO). Wie vervroegd opneemt, ontvangt tot de AOW-leeftijd compensatie voor de verschuldigde AOW-premie over de AOW-uitkering.

Deze notitie beschrijft de effecten van het voorstel op de werkgelegenheid en de houdbaarheid van de overheidsfinanciën.

2 Effecten flexibele ingangsleeftijd AOW

Het voorstel biedt de mogelijkheid om de AOW-uitkering maximaal twee jaar eerder tot vijf jaar later dan de wettelijke AOW-leeftijd in te laten gaan. De aanpassing van de AOW-uitkering is in beginsel actuarieel neutraal, zonder onderscheid naar geslacht. Bij elk jaar uitstel wordt de uitkering met 6,5% verhoogd, volgens de Memorie van Toelichting.[1] Bij vervroeging wordt de compensatie van de AOW-premie ook verrekend in de uitkeringen.

[1] Strikt genomen neemt de actuarieel neutrale aanpassing bij een extra jaar uitstel geleidelijk toe, omdat de uitkeringsperiode voor de aanpassing korter is.

Vervroegde ingang van de AOW zal naar verwachting vaker gekozen worden dan uitgestelde ingang van de AOW. De inschattingen voor de mate waarin het AOW-pensioen eerder of later zal ingaan, zoals vermeld in tabel 2.1, is met onzekerheid omgeven. Onze inschatting is gebaseerd op de huidige leeftijd waarop oudere werkenden nu met pensioen gaan en op eerdere empirische studies.[2] Het gebruik is op korte termijn naar verwachting beperkter dan op lange termijn vanwege gewenning en benodigde aanpassing van de financiële planning van huishoudens.

Tabel 2.1 Verondersteld keuze ingang AOW na invoering flexibiliteit

	-2 jaar	-1 jaar	0 jaar	+1 jaar	+2 jaar	+3 jaar	+4 jaar	+5 jaar
	In %							
Korte termijn	20	5	65	2	2	2	2	2
Lange termijn	40	10	30	4	4	4	4	4

De maatregel kan op zijn vroegst in 2019 worden ingevoerd. Op korte termijn leidt deze tot extra AOW-uitgaven (zie tabel 2.2), want naar verwachting zullen meer mensen kiezen voor eerdere dan latere ingang van de AOW. Na verloop van tijd zal het effect van de lagere uitkering van de groep die eerder opneemt een toenemende rol gaan spelen en op de lange termijn zullen de AOW-uitgaven circa 0,2 mld euro (geschaald naar de uitkeringsniveaus van 2017) lager zijn. Hier tegenover staan hogere rentelasten, doordat de uitbetaling van de AOW gemiddeld naar voren schuift. De schuif in de AOW-uitgaven, inclusief de doorwerking naar de rente, heeft per saldo geen effect op de houdbaarheid van de overheidsfinanciën vanwege de actuariële neutraliteit.

Tabel 2.2 Effecten invoering flexibele ingangsleeftijd op AOW-uitgaven

	2018	2019	2020	2021	structureel
	mld euro				
Flexibele ingang AOW	0	0,5	0,4	0,4	-0,2

Eerdere of latere opname kan gepaard gaan met wijzigingen in het beroep op de overige sociale zekerheidsregelingen of inkomensafhankelijke toeslagen. Vervroegde opname kan leiden tot een lager inkomen boven de AOW-leeftijd en meer beroep op overheidsvoorzieningen. Afhankelijk van de effecten op de werkgelegenheid kan het beroep in de jaren voor de AOW-leeftijd hoger of lager worden. Uitgestelde opname kan tegengestelde effecten hebben. Naar voren halen of uitstellen van AOW zal in veel gevallen een substituut zijn voor het naar voren halen of uitstellen van aanvullend pensioen, dus de budgettaire doorwerking op deze regelingen is per saldo waarschijnlijk beperkt.

[2] Voor literatuurverwijzingen, zie CPB (2016), Kansrijk arbeidsmarktbeleid 2, www.cpb.nl.

De maatregel heeft via de werkgelegenheid wel enig effect op de houdbaarheid van de overheidsfinanciën. Door de invoering van een flexibele ingangsdatum van de AOW verwatert naar verwachting het normerende effect van de verhoging van de AOW-leeftijd op de uittreedleeftijd. We rekenen met een halvering van het normeffect. Het effect van de maatregel op de werkgelegenheid is op lange termijn bijna -0,1%. Deze daling van de werkgelegenheid leidt tot een afname van het houdbaarheidssaldo met ruim 0,1 mld euro.

3 Conclusie

De invoering van de mogelijkheid om de AOW maximaal 2 jaar eerder tot 5 jaar later in te laten gaan leidt op korte termijn tot hogere AOW-uitgaven, maar op langere termijn tot lagere AOW-uitgaven. De maatregel leidt naar verwachting tot een daling van de werkgelegenheid met 0,1% op lange termijn. Dit leidt tot een afname van het houdbaarheidssaldo met ruim 0,1 mld euro.

Dit is een uitgave van:

Centraal Planbureau
Bezuidenhoutseweg 30
Postbus 80510 | 2508 GM Den Haag
T (088) 984 60 00

info@cpb.nl | www.cpb.nl

Februari 2017